

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” SIBIU

FACULTATEA DE LITERE ȘI ARTE

DEPARTAMENTUL DE STUDII ROMANICE

TEZĂ DE DOCTORAT

TEATRALITATE ȘI IMAGINAR MEDIEVAL ÎN LIRICA LUI VIRGIL MAZILESCU

- REZUMAT -

COORDONATOR:

PROF. UNIV. DR. HABIL. ANDREI TERIAN-DAN

DOCTORAND:

CONSTANTIN-ANDREI ȘERBAN

SIBIU

2017

CUPRINS

ARGUMENT	4
CAPITOLUL I. Receptarea operei lui Virgil Mazilescu în critica românească (studii și publicistică).....	14
1.1. Poetul (pseudo)suprarealist.....	15
1.2. Oralitatea textului poetic	26
1.3. Teatralitate și ceremonial	30
1.4. Calofilie și formalism.....	36
Concluzii parțiale	41
CAPITOLUL II. Poezia lui Virgil Mazilescu și imaginarul medieval	47
2.1. Etimologia termenului de imagine	48
2.2. Imagine, imaginație, imaginar	49
2.3. Scurtă circumscriere a imaginarului medieval.....	57
2.4. Imaginarul medieval mazilescian. O tipologie	60
2.2.1. Imaginarul vegetal	63
2.2.2. Imaginarul animal	74
2.2.3. Imaginarul arhitectural și heraldic.....	97
2.2.4. Imaginar social	101
2.2.5. Imaginarul nominal și locativ.....	107
Concluzii parțiale	111
CAPITOLUL III. Teatralitate și ceremonial în lirica lui Virgil Mazilescu	118
3.1. Teatralitate: concept și manifestare	120
3.2. Literalitate, literaritate, teatralitate	126
3.3. Indicii teatralității în poezia lui Virgil Mazilescu	130
3.3.1. Indicii spațiali și temporali	131
3.3.2. Eu liric, personaj liric, măști teatrale.....	149

3.3.3. Strategii formale ale poeziei mazilesciene	156
3.3.4. Modalități de enunțare a discursului poetic mazilescian	169
Concluzii parțiale	177
CAPITOLUL IV. Poezia lui Virgil Mazilescu ca sfidare a criteriului generaționist	183
4.1. Conceptul de generație în critica internațională	185
4.2. Conceptul de generație în critica românească	189
4.3. Virgil Mazilescu – o provocare taxonomică	195
Concluzii parțiale	202
CONCLUZII	207
BIBLIOGRAFIE	210

REZUMAT

Cuvinte-cheie: Virgil Mazilescu, poezie, imaginar, imaginar medieval, teatralitate, trubaduresc, generație

Virgil Mazilescu este poate cel mai influent poet român al ultimelor generații literare, a cărei operă nu a făcut încă obiectul unor monografii substanțiale care să-i consacre viziunea creatoare. Paradoxal, opera lui Virgil Mazilescu se înscrie în suita cea mai influentă a vocilor poetice postbelice, în ciuda bibliografiei restrânse care să-i illustreze originalitatea. Astfel, numărul relativ restrâns de cronici care i-au fost dedicate până în prezent par să contravină principiilor electivice ce definesc mecanismul receptării și a istoriei literare. Cu toate acestea, dimensiunea restrânsă a operei mazilesciene, liniară și omogenă, de altfel, în estetica pe care o adoptă, încă nu și-a pierdut din fascinație, continuând să intrige și să sfideze tiparele receptării, chiar și la peste trei decenii de la dispariția poetului. Tot astfel, preponderența unei receptări critice concentrate, în principal, la nivel publicistic demonstrează dificultatea de a-i aplica o direcție hermeneutică unitară și globalizatoare, folosind doar instrumentarul exegetic strict literar. Din aceste considerente, dar și dintr-o motivație pragmatică, de a completa *spațiile goale* ale unei receptări ce viza doar structurile evidente ale operei mazilesciene, am resimțit nevoia unei abordări ce depășește perimetrul strict al literaturii (prin referiri atât la arta medievală, cât și la terminologia specifică spațiului teatral), operând asupra structurilor de adâncime ale textului. O altă miză a acestei lucrări a fost aceea de a scoate un poet și o operă de sub incidența unei abordări teoretice convenționale, de tip monografic, descriptivă, monolitică, prin intermediul unei lecturi ce are în vedere principiul contaminării, al impurității, al dificultății încadrării bazate doar pe instrumente clasice de analiză. Nu este vorba de o *pervertire*, ci, mai degrabă, de o *convertire* a discursului critic în analiza textuală, stratificată pe eșantioane ce vizează unitatea detaliului, specificul diferenței și nu uniformitatea unei abordări unificatoare.

Lucrarea *Teatralitate și imaginar medieval în lirica lui Virgil Mazilescu* își propune să provoace morfologia internă a canonului literar actual, pentru a depista coerența

unei selecții și a unei receptări sincronice. Una dintre motivațiile majore care au dus la abordarea operei lui Virgil Mazilescu este tocmai posibilitatea unei analize necondiționate de o bibliografie inhibitoare preexistentă care să fi epuizat, restricționat, limitat ori negat originalitatea mecanismelor subtile ale viziunii sale creatoare. Am considerat că o lectură recentă aplicată acestei opere literare poate releva o suită de observații deloc de neglijat care să-l scoată pe poetul postbelic de sub incidența unor etichete care au frizat în numeroase rânduri posibilitatea unei catalogări pertinente, respectând specificul unor estetici, curente, mișcări bine delimitate. Nu întâmplător, dificultatea unei încadrări generice și generaționiste care au obsadat analizele aplicate operei mazilesciene încă nu au ajuns la un răspuns satisfăcător. Privită din această perspectivă, este de la sine înțeleasă incomoditatea unei astfel de poezii, al cărei nonconformism structural, tematic, stilistic etc. putea da naștere unor suite interminabile de polemici pe marginea apartenenței sau non-apartenenței poetului la o anumită descendență creatoare. Opera lui Virgil Mazilescu a reușit să atingă ingrata situație de a putea fi definită prin ceea ce nu este, decât prin ceea ce este, de fapt. Cel mai probabil, această bizarerie formală specifică unei poezii care a reușit să omogenizeze o multitudine de influențe stilistice și vizionare atât de antagonice – alăturând, de exemplu, recuzita suprarealistă cu *precizia cu adevărat înspăimântătoare* a unui artizan lucid ori a unui inginer textual – a potențat această teamă de a trasa cu exactitate traseul unei eredități literare pertinente pentru mecanismele subtile ale operei mazilesciene. Astfel, în cadrul acestei lucrări, am propus o încadrare a operei mazilesciene, folosindu-ne de conceptul lui Antoine Compagnon – cel de *antimodern* – care reprezintă o alternativă creditabilă tiparelor taxonomice propuse de exegeții poetului român.

Această lucrare propune două lecturi complementare aplicate operei mazilesciene (reperajul decorului medieval și identificarea elementelor de *scenografie* și a indicilor teatrali specifici liricii mazilesciene) care, deși nu va ajunge la un consens privitor la o eventuală încadrare a acestei lirici în tiparele estetice ale unui curent *implementat* în paleta terminologică a criticii, marchează un exercițiu novator și pertinent privitor la *viciile de încadrare* ale lui Virgil Mazilescu la vreuna dintre mișcărilor literare amintite. Prin urmare, o altă finalitate a acestei lucrări constă în conturarea unor lecturi ce își propun să releve structurile interne ale demersului creator, prin aplicarea unor grile terminologice și interpretative de depășesc cadrul izolat al poeziei. Pe lângă corespondențele preluate din poezia medievală franceză, ne-am folosit, pe parcursul demersului nostru exegetic, și de referințe picturale, pentru ca, în cele din urmă, să apelăm la lucrări de specialitate din sfera semioticii teatrale, identificând coerența vizionară a poetului român.

Capitolul *Receptarea operei lui Virgil Mazilescu în critica românească (studii și publicistică)* marchează un demers analitic necesar în studiul liricii mazilesciene, fundamentându-se pe o parcurgere sistemică a opiniilor critice cuprinse în studiile în volum și în cronicile literare ce au dezbătut statutul poeziei lui Virgil Mazilescu, cu scopul de a identifica atât o suită de „obsesii” tematice, recurente în discursul exegetic existent, cât și o serie de lacune care justifică demersul acestei lucrări. Ca în orice studiu centrat în jurul unei opere literare specifice, identificarea unei coerențe, a unui tipar al receptării critice devine un element indispensabil în cartografierea ideilor dezbătute cronologic în decursul celor aproape cinci decenii de la debutul din 1968 al poetului român. Astfel, premisele analizei noastre au pornit de la patru mari teme obsesive centrate atât în jurul apartenenței sau non-apartenenței operei mazilesciene la estetica suprarealistă și postmodernistă, cât și în jurul preocupării excesive a poetului român pentru formalism, pentru caracterul oral al textelor sale, precum și pentru structurarea universului său ficțional, în funcție de anumite coordonate spațiale și indici discursivi aparte.

Dincolo de reperajul tematic al obsesiilor discursului critic, capitolul *Poezia lui Virgil Mazilescu și imaginarul medieval* marchează prima parte concretă a analizei noastre, punerea în practică a uneia dintre tezele acestei lucrări. Mai concret, venind în întâmpinarea unei potențiale încadrări a operei mazilesciene în cadrul chingilor estetice postmoderniste, acest capitol vizează o dublă intenționalitate: pe de o parte, abordarea imaginarii poetice specifice liricii mazilesciene care găsește în arta medievală o materie pe care o procesează, iar, pe de altă parte, surprinderea specificului discursiv al poeziei lui Virgil Mazilescu, care, prin *vitalismul* cu care întâmpină acest eșafodaj imagistic medieval, se îndepărtează de programul estetic al postmodernismului. Pentru concretizarea acestei etape analitice, am propus o parcurgere teoretică a conceptului de *imaginar*, pentru a ne opri, în cele din urmă, la o analiză mai aplicată a elementelor componente universului medieval, identificând o suită de referințe literare și artistice comparabile cu paleta semantică și imagistică a operei mazilesciene. Fundamentându-ne, în mare parte, acest parcurs teoretic pe studiile lui Jacques Le Goff și Michel Pastureau, am propus o abordare tematică a imaginarii mazilescian, urmărind liniile directe ale mai multor segmente: imaginarul vegetal, animal, arhitectural și heraldic, social, nominal și locativ. La o lectură atentă, un reperaj semantic al lexicului utilizat de Virgil Mazilescu, putem observa o preocupare evidentă a poetului român pentru sfera culturală a Evului Mediu: de la luxurianța vegetală și cromatică a grădinilor sălbatice, de la multitudinea de referințe animaliere ce descind din bestiarele medievale, din viziunile paradisiace și coșmarești ale individului medieval, și până la cetățile și castelele populate de cavaleri, domnițe cu nume

mediteraneene, poeți și îngeri, poezia mazilesciană devine, în acest sens, un periplu livresc, cultural, prin fascinantul Ev Mediu. Pe lângă lectura propriu-zisă a integralei mazilesciene, ne-am fundamentat comparațiile prin referenți textuali și vizuali existenți în lirica și arta medievală, cu precădere în fondul breton, francez. Printre principalele surse care ne-au animat această abordare, se numără capodoperele *Le Roman de Renart* și *Le Roman de la Rose*, dar și operele trubadurilor și *trouver*-ilor francezi (precum Rutebeuf ori Guillaume de Machaut).

Capitolul *Teatralitate și ceremonial în poezia lui Virgil Mazilescu* vine în continuarea dezbaterii întreprinse în capitolul anterior. Dacă învelișul de suprafață al poeziei lui Virgil Mazilescu își găsește în elementele preluate din imaginarul medieval un referent creditabil, scheletul discursiv al acestei opere literare marchează un construct textual compus dintr-o suită de artificii stilistice și formale, din care nu lipsesc adresările directe, jocul cu măștile lirice, ceremonialul gestual al instanțelor actanțiale, precum și modulațiile discursive ale unei lirici erotice profund amprentate de iubirea *courtois*. Toate aceste componente specifice sunt încadrate de o multitudine de indici spațiali și temporali, de o structură discursivă ce frizează inserturile didascalice, aparteurile și solilocviile, în cadrul unei poezii fundamentate pe o viziune *regizorală* premeditată și lucidă, orchestrată în baza unui program creator familiarizat cu premisele formale reprezentative pentru textul dramatic. Nu întâmplător, abordarea liricii mazilesciene din perspectiva *teatralității* ne-a confirmat premeditarea actului creator mazilescian care sfidează, din start, principiile *automatismului pur* invocat de estetica suprarealistă, fără să mai dezbaterăm multitudinea de variante, de rescrieri și de *corectări* operate de poet asupra textelor sale. Deși miza noastră analitică nu s-a sprijinit doar pe o depistare a elementelor liricii mazilesciene ce înlătură o potențială încadrare a sa în tiparele estetice ale școlii lui André Breton, am considerat că un reperaj stilistic al artificiilor formale utilizate de Virgil Mazilescu marchează o lectură novatoare ce poate privilegia o dezbatere ulterioară a plurivalenței lecturilor aplicate acestui tip de poezie. Deloc străin de convenția și *iluzia comică*, Virgil Mazilescu pare să își construiască universul ficțional, pe baza unor indici operatori preluați din viziunea scenică asupra textului, structurând la nivelul jocului de măști, la nivelul așezării în pagină, la nivelul punctuației, precum și la nivelul discursului propriu-zis o suită de segmente ce țin de recuzita reprezentației scenice. Acestea se continuă și în structura intimă a textului, prin conturarea unor spații concrete, dar și metaforice, a unor alveole temporale, cu ajutorul didascaliiilor, conturând, astfel, o geografie spațială și afectivă a lirismului mazilescian. Fără să desconsiderăm traseul exegetic dezbătut în capitolul referitor la receptarea critică, am considerat mult mai necesară, pentru o astfel de analiză, raportarea la o bibliografie

teoretică preluată chiar din perimetrul semioticii teatrale. Lucrările de specialitate semnate de Patrice Pavis și Anne Ubersfeld au marcat fundamentul teoretic al dezbaterii propuse aici, la care am adăugat și o surprindere evolutivă, cronologică, a conceptului de *teatralitate*, în diversele sale accepțiuni, de-a lungul celei de-a doua jumătăți a secolului trecut.

În cele din urmă, capitolul *Poezia lui Virgil Mazilescu ca sfidare a criteriului generaționist* vine să marcheze o altă dificultate taxonomică specifică unei abordări istorico-literare. Incompatibilitatea evidentă a esteticii mazilesciene cu premisele creatoare ale congenerilor săi potențează această problemă delicată a înțelegerii sale. Debutat în anul 1968, Virgil Mazilescu devine un *șaiyecist* lipsit de un *șaiyecism* estetic, punerea operei sale în chingile unui exercițiu comparatist cu operele *colegilor* săi de deceniu arătându-și punctele slabe. Indiferent că vorbim de volumele de debut ale unor scriitori precum Nichita Stănescu ori Marin Sorescu, a căror apartenență la omogenitatea *unei* estetici șaiyeciste a fost confirmată, indiferent că aducem în discuție fie și operele celor care au pus bazele *grupului oniric* românesc, specificitatea operei mazilesciene își găsește suficiente contraargumente care să probeze o incongruență stilistică, în cadrul unei astfel de alăturări. Faptul că nu ne-am raportat la criteriul generaționist ca la un principiu fundamental pentru a înțelege subtilitățile poeziei lui Virgil Mazilescu nu ne împiedică, în schimb, să vedem în analiza întreprinsă până în acest punct o lectură pertinentă aplicată acestei opere, o contextualizare necesară fie și pentru elimina eventualele *derapaje* interpretative. În consecință, în cadrul acestui capitol am realizat o dezbatere terminologică și evolutivă non-exhaustivă a conceptului de *generație literară*, pentru a surprinde, în cele din urmă, incapacitatea de a atribui operei mazilesciene programul creator omogen al unei promoții literare precise, cât timp miza taxonomică nu are o raportare strict istorică. Totodată, în acest capitol am testat afilierea lui Virgil Mazilescu la o posibilă poetică/ estetică „antimodernă”, depărtându-ne de aplicabilitatea restrânsă a anumitor concepte utilizate, de altfel, în receptarea critică, cu scopul de a releva o posibilă grilă de catalogare a acestei opere pe cât de restrânse, pe atât de paradoxale. Respingând structural afilierea la șaiyecismul ori șaptezecismul poetic, am considerat că Virgil Mazilescu este un antimodern de inspirație trubadurescă, ce sfidează omogenitatea tiparelor generaționiste aplicate poeziei postbelice. Autorul *versurilor* din 1968 trasează, astfel, un arc peste timp, regăsindu-și descendenții de creație în baladescul medieval, ale cărui tipare, structuri și artificii le preia cu nonșalanța unui *aparent* suprarealist, sublimându-le în formele revoluționare ale unui discurs lucid și organizat pe principiile unei teatralități premeditate.

Dincolo de mizele exegetice ale acestei lucrări, Virgil Mazilescu este, într-adevăr, o *anomalie* generaționistă, a cărei bizarerie stilistică îl insolitează în cadrul eșantionului său istoric. În pofida acestui lucru (sau poate chiar grație acestui lucru), opera lui încă mai fascinează prin complexitatea, inteligența și *poeticitatea* sa aparte care, oricât de multe tipare analitice ar sfida, este, totuși, una dintre marile realizări ale literaturii românești postbelice.

BIBLIOGRAFIE

Mazilescu, Virgil, *Opere*. Ediție alcătuită de Alexandru Condeescu și Marta Hristea, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2003.

Alte ediții consultate ale operei mazilesciene:

Mazilescu, Virgil, *guillaume poetul și administratorul*, Editura Cartea Românească, București, 1983;

Mazilescu, Virgil, *Întoarcerea lui Immanuel*, Editura Albatros, București, 1991;

Mazilescu, Virgil, *Opera poetică*. Ediție alcătuită de Gabriel Nedelea, Editura Aius, Craiova, 2013;

Mazilescu, Virgil, *Poezii*, Editura Vitruviu, București, 1996;

Mazilescu, Virgil, *va fi liniște va fi seară*, Editura Cartea Românească, București, 1979;

Mazilescu, Virgil, *versuri*, Editura pentru literatură, București, 1968.

Volume și articole cu caracter general:

1. ***, *La didascalie dans le théâtre du XXe siècle. Regarder l'impossible*, Editions Universitaires de Dijon, Dijon, 2007;
2. ***, *Poezia trudurilor*, Traducere de Sorina Bercescu și Victor Bercescu, Editura Albatros, București, 1979;
3. Abraham, Pierre, Desné, Roland, *Manuel d'histoire littéraire de la France*, Editions Sociales, Paris, 1971;
4. Academia Română, *Dicționarul general al literaturii române, A-L, L-O*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005;
5. Adamov, A., *Ici et maintenant*, Gallimard, Paris, 1964;
6. Agamben, Giorgio, *Stanțe. Cuvântul și fantasma în cultura occidentală*. Traducere de Anamaria Gebăilă, Editura Humanitas, București, 2015;

7. Bachelard, Gaston, *Aerul și visele*. Traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1997;
8. Bachelard, Gaston, *Poetica reveriei*. Traducere de Luminița Brăileanu, Editura Paralela 45, Pitești, 2005;
9. Bako, Alina Ioana, *Dinamica imaginarului poetic: grupul oniric românesc*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012;
10. Balotă, Nicolae, *Labirint*, Editura Eminescu, București, 1970;
11. Barth, John, „La littérature du renouvellement. La fiction postmoderniste”, in *Poétique*, no. 48, 1981;
12. Barthes, Roland, *Essais critiques*, Seuil / Points, Paris, 1981;
13. Barthes, Roland, *Mythologies*, Editions du Seuil, Paris, 1957;
14. Barthes, Roland, *Plăcerea textului. Roland Barthes despre Roland Barthes. Lecția*. Traducere de Marian Papahagi, Sorina Danailă, Editura Cartier, Chișinău, 2006;
15. Barthes, Roland, *Sur Racine*, Points, Paris, 2014;
16. Benveniste, Emile, *Problèmes de linguistique générale. Tome I*, Gallimard, Paris, 1976;
17. Bernard, Michel, *L'expressivité du corps. Recherche sur les fondements de la théâtralité*, Jean-Pierre Delarge, Paris, 1976;
18. Berthelot, Anne, Cornilliat, François, *Littérature. Textes et documents. Moyen Age, XVIe siècle*, Editions Nathan, Paris, 1988;
19. Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*. Traducere de Tatiana Mochi, Editura Humanitas, București, 2000;
20. Breton, André, *Manifestes du surréalisme*, Gallimard, Paris, 1972;
21. Brook, Peter, *L'espace vide – Ecrits sur le théâtre*, Editions du Seuil, Paris, 1997;
22. Burgos, Jean, *Imaginar și creație*. Volum coordonat de Muguraș Constantinescu și Elena-Brândușa Steiciuc, Editura Univers, București, 2003;
23. Buzera, Ion, *Virgil Mazilescu (monografie, antologie comentată, receptare critică)*, Editura Aula, Brașov, 2002;
24. Călinescu, G., *Principii de estetică*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1974;
25. Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității. Modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*. Traducere de Tatiana Pătrulescu și Radu Țurcanu, Editura Polirom, Iași, 2005;
26. Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie. De la romantism la avangardă*, Editura Humanitas, București, 2017;

27. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1999;
28. Certeau, Michel de, *L'invention du quotidien. I. Arts de faire*, Gallimard, Paris, 1990;
29. Cesereanu, Ruxandra, *Deliruri și delire. O antologie a poeziei onirice românești*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000;
30. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain (coord.), *Dicționar de simboluri*. Traducere de Mcaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș (coord.), Editura Polirom, Iași, 2009;
31. Chiriac, Constantin, *Poezia ca spectacol*, Editura Palimpsest, București, 2008;
32. Compagnon, Antoine, *Les antimodernes. De Joseph de Maistre à Roland Barthes*, Gallimard, Paris, 2006;
33. Compagnon, Antoine, *Les cinq paradoxes de la modernité*, Editions de Seuil, Paris, 1990;
34. Corneanu, Luminița, *Leonid Dimov. Un oniric în Turnul Babel*, Editura Cartea Românească, București, 2014;
35. David, Martine, *Le théâtre*, Belin, Paris, 1995;
36. Dimov, Leonid, Țepeneag, Dumitru, *Momentul oniric*. Antologie îngrijită de Corin Braga, Editura Cartea Românească, București, 1997;
37. Dimov, Leonid, Țepeneag, Dumitru, *Onirismul estetic*. Antologie de texte teoretice, interpretări critice și prefață de Marian Victor Buciu, Editura Curtea Veche, București, 2007;
38. Dubois, Jean, *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Larousse, Paris, 1994;
39. Dort, Bernard, *La représentation émancipée*, Actes Sud, Arles, 1988;
40. Durand, Gilbert, *L'imaginaire. Essai sur les sciences et la philosophie de l'image*, Hatier, Paris, 1994;
41. Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*. Traducere de Marcel Aderca, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998;
42. Dürrenmatt, Jacques, *Stylistique de la poésie*, Belin, Paris, 2005;
43. Eco, Umberto, *Istoria frumuseții*. Traducere de Oana Sălișteanu, Editura Rao, București, 2006;
44. Eco, Umberto, *Scrieri despre gândirea medievală*. Traducere de Cezar Radu, Corina-Gabriela Badelita, Stefania Mincu, Cornel Mihai Ionescu, Dragos Cojocaru, Editura Polirom, Iași, 2016;

45. Ernout, A., Meillet, A., *Dictionnaire étymologique de la langue latine*, Klincksieck, Paris, 2001;
46. Féral, Josette, „La théatralité. Recherche sur la spécificité du langage théâtral”, in *Poétique*, 75, septembrie 1988;
47. Fischer-Lichte, Erika, „Theatricality: A Key Concept in Theatre and Cultural Studies”, in *Theatre Research International*, vol. 20, no 2, 1995;
48. Foucault, Michel, „Altfel de spații”. Traducere de Ciprian Mihali, in *Theatrum philosophicum: studii, eseuri, interviuri. 1963-1984*, Editura Paideia, București, 2001;
49. Foucault, Michel, *Cuvintele și lucrurile. O arheologie a științelor umane*. Traducere de Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu, Editura Univers, București, 1996;
50. Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne de la mijlocul secolului al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea*. Traducere de Dieter Fuhrmann, Editura Univers, București, 1998;
51. Genette, Gérard, *Figures I*, Editions de Seuil, Paris, 1976;
52. Hassan, Ihab, *The Dismemberment of Orpheus: Toward a Postmodern Literature*, The University of Wisconsin Press, Madison, 1982;
53. Husserl, Edmund, *Cercetări logice I*. Traducere de Bogdan Olaru, Editura Humanitas, București, 2007;
54. Hutcheon, Linda, *Politica postmodernismului*. Traducere de Mircea Deac, Editura Univers, București, 1997;
55. Hutcheon, Linda, *The Poetics of Postmodernism*, Routledge, New-York, 1988;
56. Jakobson, Roman, *Huit questions de poétique*, Editions du Seuil, Paris, 1977;
57. Jung, C.G., *Opere complete (9/I). Arhetipurile inconștientului colectiv*. Traducere de Daniela Ștefănescu și Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Trei, București, 2014;
58. Kristeva, Julia, Milner, Jean-Claude, Ruwed, Nicolas, *Langue, discours, société. Pour Emile Benveniste*, Editions du Seuil, Paris, 1975;
59. Lamontagne, André, *Les mots des autres*, Les Presses de l'Université Laval, Sainte-Foy, 1992;
60. Le Goff, Jacques, *Héros et merveilles du Moyen Âge*, Editions du Seuil, Paris, 2008;
61. Le Goff, Jacques, *L'Imaginaire médiéval*, Gallimard, Paris, 1991;
62. Le Goff, Jacques, *Un autre Moyen Âge*, Gallimard, Paris, 1999;
63. Lefter, Ion Bogdan, *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2012;
64. Lyotard, J. F., *La condition postmoderne*, Minuit, Paris, 1979;
65. Lyotard, J. F., „Réécrire la Modernité”, in *Les Cahiers de philosophie*, no. 5, 1988;

66. Manolescu, Nicolae, *Despre poezie*, Editura Cartea Românească, București, 1987;
67. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008;
68. Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu. Volumul 1*, Editura Aula, Brașov, 2001;
69. Maingueneau, Dominique, *Éléments de linguistique pour le texte littéraire*, Bordas, Paris, 1986;
70. Martin, Mircea, *Radicalitate și nuanță*, Editura Tracus Arte, București, 2015;
71. Mentré, François, *Les générations sociales*, Bossard, Paris, 1920;
72. Merleau-Ponty, Maurice, *Phénoménologie de la perception*, Gallimard, Paris, 1976;
73. Micheli, Mario De, *Avangarda artistică a secolului XX*. Traducere de Ilie Constantin, Editura Meridiane, București, 1968;
74. Mincu, Marin, *Poezia română actuală*, vol. II, Editura Pontica, Constanța, 1998;
75. Mincu, Marin, *Poezie și generație*, Editura Eminescu, București, 1975;
76. Mounin, Georges, *Dictionnaire linguistique*, PUF, Paris, 1974;
77. Mușina, Alexandru, *Paradigma poeziei moderne*, Editura Aula, Brașov, 2004;
78. Negoïtescu, Ion, *Scriitori contemporani*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994;
79. Negrici, Eugen, *Introducere în poezia contemporană*, Editura Cartea Românească, București, 1985;
80. Negrici, Eugen, *Postfață la volumul va fi liniște va fi seară*, Editura Cartea Românească, București, 1979;
81. Negrici, Eugen, *Sistematica poeziei*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998;
82. Pastoureau, Michel, *Bestiaires du Moyen Âge*, Editions du Seuil, Paris, 2011;
83. Pastoureau, Michel, *Symboles du Moyen Age : Animaux, Végétaux, Couleurs, Objets*, Le Léopard d'or, Paris, 2012;
84. Pavis, Patrice, *Dictionnaire du théâtre*, Armand Colin, Paris, 2004;
85. Pavis, Patrice, *Vers une théorie de la pratique théâtrale. Voix et images de la scène*, Presses Universitaires du Septentrion, Villeneuve d'Ascq, 2007;
86. Perian, Gheorghe, *Ideea de generație în teoria literară românească*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2013;
87. Petersen, Julius, *Generațiile literare*. Traducere de Sanda Ignat, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2013;
88. Pontalis, Jean-Bertrand, *Les vases non communicants*, in *Perdre de vue*, Gallimard, Paris, 1988;

89. Pop, Ion, *Avangarda în literatura română*, Editura Minerva, București, 1990;
90. Pop, Ion, *Jocul poeziei*, Editura Cartea Românească, București, 1985;
91. Pop, Ion, *Poezia unei generații*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973;
92. Popescu, George, *Mecanica formei. Eseuri*, Editura Pontica, Constanța, 1999;
93. Pruner, Michel, *L'analyse du texte de théâtre*, Nathan, Paris, 2003;
94. Raymond, Marcel, *De la Baudelaire la suprarealism*. Traducere de Leonid Dimov, Editura Univers, București, 1970;
95. Riffaterre, M., *La production du texte*, Seuil, Paris, 1979;
96. Rougemont, Denis de, *Iubirea și occidentul*. Traducere de Ioana Candea-Marinescu, Editura Univers, București, 1987;
97. Rutebeuf, *Poèmes de l'infortune et autres poèmes*, Gallimard, Paris, 1986;
98. Sartre, J.P., *L'Imaginaire*, Gallimard, Paris, 1986;
99. Saussure, Ferdinand de, *Curs de lingvistică generală*. Traducere de Irina Izverna, Editura Polirom, Iași, 1998;
100. Simion, Eugen, *Dicționarul general al literaturii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007;
101. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. III, Editura Cartea Românească, București, 1984;
102. Siraux, Y., Parré, P., Bouyer, A., *Anthologie de la poésie française*, Editions Wesmael-Charlier, Paris, 1968;
103. Stanca, Radu, *Doti*, Editura Cartea Românească, București, 2011;
104. Thibaudet, Albert, *Fiziologia criticii*. Traducere de Savin Bratu, Editura Pentru Literatură Universală, București, 1966;
105. Toynbee, Arnold J., *A Study of History. Volume 5*, Oxford University Press, Oxford, 1961 [1939];
106. Ubersfeld, Anne, *Lire le théâtre*, Belin, Paris, 1996;
107. Ubersfeld, Anne, *Termenii cheie ai analizei teatrului*. Traducere de Georgeta Loghin, Institutul European, Iași, 1999;
108. Vancu, Radu, *Poezie și individualitate*, Editura Tracus Arte, București, 2014;
109. Vianu, Tudor, *Generație și creație*, Editura Universală Alcalay & Co., București, 1937;
110. Vinaver, Michel, *Ecritures dramatiques*, Actes Sud, Arles, 1993;
111. Vulcănescu, Mircea, *Tânăra generație*, Editura Compania, București, 2004;
112. Wunenburger, Jean-Jacques, *Filozofia imaginilor*. Traducere de Muguraș Constantinescu, Editura Polirom, Iași, 2004;

113. Zink, Michel, *Le monde animal et ses représentations dans la littérature du Moyen Âge*, Université de Toulouse-Le Mirail, Toulouse, 1985.

Publicistică (cronici, articole despre opera lui Virgil Mazilescu):

1. Abăluță, Constantin, *Regiunea de odinioară a poetului*, „Luceafărul”, nr. 15 (358), 22 aprilie 1998;
2. Alboiu, George, *Din aventurile poetului*, „Luceafărul”, nr. 3, 21 ianuarie 1984;
3. Alexiu, Lucian, *Va fi liniște va fi seară*, „Orizont”, anul XXX, nr. 52 (614), 27 decembrie 1979;
4. Arsenie, Dan, *Memorial Virgil Mazilescu*, „Luceafărul”, nr. 4, 21 februarie 1990;
5. Buduca Ioan, *Arta înaltă a descrierii*, „Viața Românească”, nr. 6, iunie 1988;
6. Ciopraga, Constantin, *Virgil Mazilescu: poezia – un plus existențial*, „Convorbiri literare”, iulie 2007, nr. 7 (139);
7. Ciotloș, Cosmin, *Precizări asupra preciziei*, „România literară”, anul XLVI, nr. 5, 31 ianuarie 2014;
8. Coșovei, Traian T., *Cicatricea unei absențe*, „Contemporanul”, nr. 15 (156), 16 aprilie 1993;
9. Cristea, Dan, *Virgil Mazilescu: Fragmente din regiunea de odinioară*, „România literară”, anul III, nr. 8, 18 februarie 1971;
10. Danilov, Nichita, *Ultima întâlnire cu Virgil Mazilescu*, „Ziarul de Iași”, 3 mai 2007;
11. Dumitrașcu, Aurel, *Poezia lui Virgil Mazilescu. Măștile și personajele*, „Convorbiri literare”, anul CXXXVI, nr. 3, martie 2002;
12. Dumitru, Constantin, *Poemul-cronică*, „Mozaicul”, nr. 8, 2011;
13. Drăgulănescu, Amalia, *Caligrame postbacoviene în opera lui Virgil Mazilescu*, in vol. *Studii și cercetări științifice. Filologie. Plurilingvism și interculturalitate. Discurs poetic, po(i)etica discursului*, Editura Alma Mater, Bacău, 2011;
14. Felea, Victor, *Ultima carte a poetului*, „Tribuna”, nr. 35 (1445), 30 august 1984;
15. Flămând, Dinu, *Fragmente din mai multe regiuni*, „Amfiteatru”, anul XIV, nr. 9 (165), septembrie 1979;
16. Foartă, Șerban, *Jocul pe-o singură carte?*, „Luceafărul”, anul XI, nr. 1 (349), 4 ianuarie 1969;

17. Foarță, Șerban, *Virgil Mazilescu: „Fragmente din regiunea de odinioară”*, „Orizont”, anul XXII, nr. 5 (205), 1971;
18. Gârbea, Horia, *Așteptând arpentorul*, „Luceafărul”, nr. 11, 1990;
19. Grăsoiu, Liviu, *Accente*, „Viața Românească”, anul XCVII, nr. 5-6, mai-iunie 2002;
20. Grigorie, Toma, *Ce-i spune un perete altui perete când se-ntâlnesc la colț*, „România literară”, nr. 457, 20 februarie 2014;
21. Holban, Ioan, *Poezia (re)inventată într-o încăpere clandestină*, „România literară”, nr. 38, 2015;
22. Ianovi, Radu, *Efectul Mazilescu*, „Poesis international”, anul III, nr. 10, septembrie 2012;
23. Iorgulescu, Mircea, *Fragmente din regiunea de odinioară*, „România literară”, nr. 26, 24 iunie 1971;
24. Iuga, Nora, *Dunga cafenie din jurul buzelor*, „România literară”, anul XXXV, nr. 14, 10-16 aprilie 2002;
25. Ivanovici, Victor, *Virgil Mazilescu: Versuri*, „România literară”, anul II, nr. 21 (33), 22 mai 1969;
26. Leac, V., „*lecția mea: o tu simplitate plină de respect*”, „Poesis international”, anul III, nr. 10, septembrie 2012;
27. Manolescu, Florin, *Virgil Mazilescu. Fragmente din regiunea de odinioară*, „Argeș”, anul VI, nr. 3 (58), martie 1971;
28. Manolescu, Nicolae, *Poetul în țara minunilor*, „România literară”, anul XVII, nr. 10, 8 martie 1984;
29. Manolescu, Nicolae, *Un poet: Virgil Mazilescu*, „Contemporanul”, nr. 25 (1132), vineri 21 iunie 1968;
30. Marin, Mariana, *Mici crime perfecte*, „Manuscriptum”, anul XXIV, nr. 1-4 (90-93), 1993;
31. Mureșan, Ion, *Lumina și amintirile sau Lecția despre cum se citește o poezie*, „Poesis international”, anul III, nr. 10, septembrie 2012;
32. Mureșan, Viorel, *Oniricul de după Kafka*, „Familia”, nr. 2, februarie 2001;
33. Oprea, Nicolae, *Din propria-i cenușă*, „Viața Românească”, anul LXXIX, nr. 11, noiembrie 1984;
34. Paleologu, Alexandru, „*va fi liniște va fi seară*”, „România literară”, anul XVII, nr. 33, 16 august 1984;
35. Pricop, Constantin, *Stiluri poetice*, „Convorbiri literare”, anul XC, nr. 2 (1170), februarie 1984;

36. Roman, Toma, *Statura poetului*, „România literară”, anul XXIII, nr. 4, 25 ianuarie 1990;
37. Sângeorzan, Zaharia, *Virgil Mazilescu*: Fragmente din regiunea de odinioară, „Cronica”, anul VI, nr. 11 (266), sâmbătă 13.III.1971;
38. Șora, Mihai, *Doi poeți*, „România literară”, anul XXIX, nr. 14, 10-16 aprilie 1996;
39. Ștefănescu, Alex., *La o nouă lectură*, „România literară”, anul XXXVI, nr. 24, 18-24 iunie 2003;
40. Ștefănescu, Alexandru, *Alți doi poeți*, „Convorbiri literare”, septembrie, 2005;
41. Țeposu, Radu G., *Guillaume și Margareta*, „Flacăra”, anul XXXIII, nr. 6 (1495), vineri 10 februarie 1984;
42. Ulici, Laurențiu, *Rezonanța primelor volume*, „Luceafărul”, anul XI, nr. 46 (342), 16 noiembrie 1968.

Sitografie:

1. ***, Les Lais de Marie de France, *Le Rossignol*: mariedefrance.academic.wlu.edu/rossignol/
2. Boldea, Iulian, *Onirismul radical. Virgil Mazilescu*: <http://www.contemporanul.ro/lecturi/iulian-boldea-onirismul-radical-virgil-mazilescu.html>
3. Boldea, Iulian, *Virgil Mazilescu și scepticismul reveriei*: <http://www.revista-mozaicul.ro/boldea8.html>
4. Coande, Nicolae, „grija chiriei și a morții. homo sacer în Balcani”: <http://www.revista-mozaicul.ro/coande8.html>
5. Drăghici, Georgeta, *Fascinația legendei*: http://www.romlit.ro/fascinaia_legendei
6. Drăghici, Marian, *Opera poetică a lui Virgil Mazilescu – reeditare*: http://www.viataromaneasca.eu/arhiva/86_via-a-romaneasca-7-8-2013/30_miscellanea/1577_opera-poetica-a-lui-virgil-mazilescu-reeditare.html
7. Dubost, Francis, *De quelques chevaux extraordinaires dans le récit médiéval : esquisse d'une configuration imaginaire* in vol. *Le cheval dans le monde médiéval*, Presses universitaires de Provence, Aix-en-Provence, 1992: <http://books.openedition.org/pup/3328>

8. Fischer, Louis-Paul, *Les plantes médicinales et symboliques dans les jardins mystiques des retables médiévaux*: <http://www.biusante.parisdescartes.fr/sfhm/hsm/HSMx2011x045x003/HSMx2011x045x003x0295.pdf>
9. Komartin, Claudiu, *Întâlnirea cu Mazilescu*: <http://www.lapunkt.ro/2013/09/04/intalnirea-cu-mazilescu/>
10. Mannheim, Karl, *Das Problem der Generationen* (1928), versiune în limba engleză, capitolul *The Problem of Generations*: <http://www.history.ucsb.edu/faculty/marcuse/classes/201/articles/27MannheimGenerations.pdf>
11. Militaru, Petrișor, *Virgil Mazilescu: reinventarea liricului și ordinea inversată a poemelor*: <http://www.revista-mozaicul.ro/militaru8.html>
12. Mironescu, Doris, *Cum trebuie citit Virgil Mazilescu (și cum este el editat)*: <http://revista22online.ro/29329/.html>
13. Nedelea, Gabriel, *Virgil Mazilescu. Poetul, curajul și puterea*: <http://www.revista-mozaicul.ro/nedelea8.html>
14. Ortega y Gasset, José, *Obras Completas*. Vols. 1–11. Madrid: Revista de Occidente, 1963–69: <http://plato.stanford.edu/entries/gasset/#ConGenTemHisReaCriHis>
15. Patraș, Antonio, *Literatură și spectacol. Incursiuni în istoria romanului grafic*: <http://convorbiri-literare.ro/?p=6325>
16. Popa, Constantin M., *Puncte de vedere cu Virgil Mazilescu*: <http://revistaramuri.ro/index.php?id=2441&editie=84&autor=de%20Constantin%20M.%20Popa>
17. Popescu, George, *logos vs. ontos: funcția anestezică a poetului*: <http://www.revista-mozaicul.ro/popescu8.html>
18. Sodigné-Costes, Geneviève, *Les simples et les jardins* in vol. *Vergers et jardins dans l'univers médiéval*, Presses universitaires de Provence, Aix-en-Provence, 1990: <http://books.openedition.org/pup/2990>
19. Strubel, Armand, *L'allégorisation du verger courtois* in vol. *Vergers et jardins dans l'univers médiéval*, Presses universitaires de Provence, Aix-en-Provence, 1990: <http://books.openedition.org/pup/2992#bodyftn20>
20. Vasile, Geo, *Virgil Mazilescu – 70*: <http://www.revistaluceafarul.ro/index.html?id=4075&editie=164>

21. Vasiliță, Cristina, *Virgil Mazilescu - "Beyond, Beside And Above The 80 Generation"*. A Preliminary Discussion: <http://www.upm.ro/jrls/JRLS-07/RIs%2007%2057.pdf>
22. Vasiliță, Cristina, *Virgil Mazilescu and the Oneiric Movement*: <http://www.upm.ro/gidni2/GIDNI-02/Lit/Lit%2002%2059.pdf>
23. Vlașin, Gellu, *Virgil Mazilescu – un fel de Mircea Cărtărescu al optzeciștilor*: <http://www.revista-mozaicul.ro/vlasin8.html>
24. Voncu, Răzvan, *Opera lui Virgil Mazilescu, într-o nouă ediție*: http://www.romlit.ro/opera_lui_virgil_mazilescu_ntr-o_nou_editie
25. Zink, Michel, *Littératures de la France médiévale*: https://www.college-de-france.fr/media/michel-zink/UPL9831_res0304zink.pdf